

Bízom abban, hogy ez a rövid, vázlatos helyzetrajz néhányunkban új gondolatokat és kérdéseket vet fel. Szeretnénk a megyei olvasószolgálatos műhelyben folytatni a felmerülő problémáknak a megvitatását és gyakorlati megoldásaik kidolgozását.

Külön köszönet a ceglédi, a budakeszi, a dunakeszi, az érdi, a szentendrei és a gödöllői könyvtárnak, hogy a kérdőívek kitöltésével és az együttes gondolkodásukkal segítették a munkámat.

Fóthy Zsuzsanna

„...az ember javára próbálok lenni, tenni”

Újabb beszélgetés Reményik Lászlóval

– *Kedves Laci, néhány évvel ezelőtt már készítettem veled interjút („A lényeg az, hogy a rendelkezésünkre álló időt magunk és mások számára értelmesen és hasznosan töltsük el.” Beszélgetés Reményik László íróval. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2006. 8. sz., 30–37. p.), így a mostani találkozáskor már régi ismerősként beszélgethetünk, hiszen e-mailben azóta is tartjuk a kapcsolatot. Legutóbb a Népese Napjának kapcsán olvashattuk nevedet az elektronikus sajtóban. A Tokajban, 2008. szeptember 26–27-én tartott konferencia második napján a Mese és tanítás szekcióban, a helyi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolában mutattad be első, Öt magyar népmese hangillusztrációval című CD-det. Karácsony előtt a mese és a gyermekek kapcsolata a figyelem előterébe kerül, de mi most valami különleges „hangfekvésben” szeretnénk beszélgetni erről a témáról, hiszen a CD vak gyerekeknek szól, és meséket is vak gyerekek olvassák fel.*

Tudom, hogy nem egyedül tiéd az érdem, hogy ez a CD megjelenhetett, de te voltál az ötletadója. Mondanál néhány szót ennek a kiadványnak az előtörténetéről, keletkezéséről?

– Az 1990-es évek legvégén a Visegrádi-hegységben kirándultunk barátnőmmel és a német juhász vakvezető kutyával, Kicsivel. Egy patakocska mentén haladtunk, amikor érdekes dologra figyeltem fel: egy húsz centi magas zúgó hangjára. Meglepett, hogy más volt a víz hangja a zúgó előtt, mint utána. Negyedórát üldögéltem előtte behunyt szemmel, és amikor felálltam, olyan érzésem volt, mint egy jótékony agyimosás után. Ott és akkor megfogadtam magamban, hogy egyszer komolyabban fogok a hangokkal foglalkozni. Ez az elgondolás hosszan lappangott a tudattalanomban. Emlékezetem szerint 2003-ban bukkant fel újra, de akkor már konkrétumokkal tűzdelve: olyan mesék kerüljenek a lemezre, amiket nem látó gyerekek olvasnak fel, és amiket a szövegnek megfelelő hangokkal illusztrálunk úgy, hogy valamennyi effekt saját felvétel legyen. A következő év legeslegelején, a Vágtató csigák elnevezésű természetjáró csoport egyik túráján részt vett Oláh

Tamás, akit meg tudtam nyerni a tervemnek. Hathatós segítsége nélkülözhetetlen része az elkészült CD-nek.

– *Annak idején elmesélted, hogy általános iskolákba jársz hű társaddal, barátoddal, Kicsivel, a német juhász kutyáddal (Kicsi azóta már nincs köztünk, de tőled tudom, hogy emléke örökre veled marad, hiszen utána más kutyának már nem is szeretnél a gazdája lenni). Beszélgetésünk idején már több mint 190 általános iskolai osztályt látogattatok meg együtt, ezért magától adódik a kérdés: miképp inspirálta a CD megjelentetését ez a folyamatos és személyes kapcsolattartás a gyerekekkel?*

– A fő inspiráció nem annyira a kapcsolat eredménye – ők inkább a kedvezményezettjei ennek.

– *Milyennek látod a vak gyerekek helyzetét a hétköznapi életben, és a világhoz való viszonyukat?*

– Ma már teljesen másként, mint amikor a látásvesztésem után nyolc évvel belekezdtem első könyvembe, az *Akik a sötétben is látnak* című dokumentumkötetbe. Minden embernek van valamilyen baja, és ha valakinek éppen nincs, hát „van annyi esze”, hogy csináljon magának. Voltaképpen a nem látás is csak egy probléma a sok közül, és korántsem biztos, hogy a legrosszabb. Ha valaki képes feldolgozni a hiányosságát, akkor többé-kevésbé már túl is van rajta, neki az már nem is „probléma”. Aki viszont például gátlásossága, szeretni nem tudása, negatív önértékelése miatt „beragad vele”, az sokkal rosszabb helyzetbe kerül. Az, hogy nem látunk, könnyen észrevehető, ezért a látók kapásból sajnálni kezdenek, pedig arra nincs is szükségünk. Az embereknek pozitívan kéne nézniük a dolgokat, de nagyon! Mindenki gondoljon bele a következő szituációba, és vizsgálja meg saját látásmódját: az utcán, fehér bottal a kezében halad egy ember. A többieknél lassabban, körülményesebben igyekszik távoli célja felé – talán még nézni is rossz cseletlenségét-botlását.

Mit látnak meg mindebből az emberek? Azt, hogy a fehérbotos ember nem lát, és ezért sajnálatra méltó, milyen jó lenne, ha láthatna? Vagy azt, hogy ez az ember látás nélkül, egyedül is képes eljutni oda, ahova akar – akár a főváros tömegektől zsúfolt járdáin haladva, a járművek zajában is, és ez az „emberfeletti” teljesítmény éppen hogy nem sajnálatot, de elismerést és tiszteletet érdemel? Szerintem mindkét vélekedés igaz, de nagyon nem mindegy, hogy melyikkel éljük az életünket!

– *A személyes tapasztalatok milyen képet mutatnak neked, hogyan viszonyulnak fogyatékos társaikhoz az egészséges gyerekek?*

– Elöljáróban annyit megjegyeznék, hogy szerintem, a Földön élő összes ember fogyatékos, mert egy tökéletes sincs közöttünk. Ha viszont mindannyian fogyatékosak vagyunk, akkor ez a kifejezés értelmét veszíti. Tanácsolnám megfontolásra, hogy ehelyett nevezzünk mindent a maga nevére – ez a legtisztább, és egyben sosem érthető félre!

Ha valaki nem érti a másikat, akkor nem képes vele mit kezdeni – legfeljebb rácsodálkozik. Aki a másikat az elsődleges, tehát a vizuális benyomás alapján ítéli meg, így formál róla véleményt, az valamit nagyon nem ért az élet lényegéből. Gyakorta éppen saját magunk vagyunk önmagunk legnagyobb „ellenségei”. Aki

képes túljutni önnön gyarlóságán, az már rátalált a saját útjára, és már csak végig kell mennie rajta.

– *Térjünk vissza CD „keletkezésére”, kik azok, akik elmondják a meséket?*

– Mint említettem már, szilárdan elhatároztam, hogy a meséket nem látó gyerekekkel olvastatom fel. Már akkor éreztem, hogy valami, a maga nemében egyedülálló jön létre.

– *Hogyan találtál rájuk, mi volt a motivációja annak, hogy kire esett a választásod?*

– Időközben kiváló hangfelvevőt és stúdió minőségű mikrofonokat vásároltam könyveim bevételeiből. 2005 elején felhívtam a Vakok Általános Iskolájának igazgatóját, és elmondtam neki elképzelésemet. Ő ezt támogatta, és két kislányt ajánlott a figyelmembe: Sánta Emesét (6. osztályos) és Hényel Annamáriát (8. osztályos). Ők ketten olvasták fel az első négy mesét, az ötödiket pedig 2008-ban Geszti Eszter (első éves egyetemi hallgató).

– *Milyen mesék hallhatók a CD-n?*

– Magyar népmesék, sorrendben: *A kis gömböc, A huszár és a szolgáló, A háromágú tölgyfa tündére, A halkisasszony, A muzsikáló ezüstkecske.*

– *Miként esett a választásod éppen ezekre a mesékre?*

– Elolvastam a *77 magyar népmese* című kötetet, és legalább mégannyit hozzá, részben már külföldi szerzőktől. Nem volt vitás, hogy a lemezen magyar meséket szerepeltetünk. Többszöri átolvasás és szűkítés után választottam: a fő szempont az volt, hogy a meséket gazdagon tudjuk hangokkal illusztrálni.

– *A te ötleted volt, hogy aláfestő hangok tegyék még élvezetesebbé a meséket, ugye?*

– Igen. Arra gondoltam, hogy a meséket hallgató gyerekek attraktívan elképzelik a történetet, és ha ehhez valós hangokat is kapnak segítségül, még gazdagabban élhetik meg a képzelte világot.

– *Az aláfestő hangokat is a gyerekek „állítják elő”?*

– Nem. A hangillusztrációkat kétfelé kell bontani. Egy patakcsobogást, egy mennydörgést csak rögzíteni kell, ám vannak olyan hangok, amiket el kell játszani. Így például fel kell menni a lépcsőn, tenyerünkbe kell csapni a sodrófával, edényt kell mosogatni a patakban, ki kell rántani a kardot, gömböcöt kell gurítani stb. Előfordult, hogy májusban egy egész éjjelt kint töltöttünk a Börzsönyben: meneteltünk, leugrottunk a magasból, átgázoltunk a patakon stb. – mindezt a civilizáció hangjaitól mentesen. A végrehajtás oroszlánrészét Gulyás Eleonóra túratárs vállalta magára. Kimondottan élvezte a feladatokat, és ötven évesen is olyan lelkesen hajtott végre mindent, mintha csak egy tűzről pattant kölyök lenne. Lelkemre is kötötte: nehogy a további lemezeket készítve elfeledkezzek róla!

– *Kötődsz-e személyesen valamelyik meséhez?*

– Nem. Aszerint választottam őket, hogy milyen gazdagon illusztrálhatók hangokkal.

– *Úgy tudom, hogy ingyen ajánlottad fel a CD-ket a könyvtáraknak. Mi volt ezzel a célod?*

– Bár a rokkantnyugdíjamból és a fogyatékosági támogatásból kell megélnem, és ezek összege még a mai magyar átlagkeresetet sem éri el, nem vagyok a pénz rabja. Úgy gondolom, hogy a pénznek csak akkor van haszna, ha azt valamilyen érdemleges célra fordítjuk – ez pedig szemléletmód kérdése. Idővel arra is rájön az ember – nem mindenki – hogy jobb adni, mint kapni. Ha valaki eljut idáig, annak már van mit adnia a másoknak, és ez nagyon jó érzés. Az *Őt magyar népmese hang-illusztrációval* csapatmunka eredménye, és szegről-végről az ajándék is közös.

– *Mik a terveid? Gondoltál esetleg arra, hogy újabb meséket „szólaltass” meg gyermekhangon?*

– A következő lemez minden valószínűség szerint az első CD angol nyelvű adaptációja lesz. A továbbiakban már más lesz a téma: felolvasatom az utolsó két kötetemet: a *Felvert por* és a *Feketeleves* című regényeket. Más jellegű irodalmi műveket is szeretnék válogatni az 1850–1940 között élt, meghatározó magyar szerzők elbeszéléseiből, novelláiból. Két, kimondottan hangokra épülő lemezt is tervezek: az egyiket víz alatti felvételekkel, a másikat víz felettiekkel.

– *A mai pénzközpontú világban hogyan lehetséges az, hogy te ingyen adod a CD-t? Nem nagy ráfizetés ez neked?*

– Én a magam ura és egyben szolgája is vagyok. A látásvesztést a saját fejem után haladva dolgoztam fel. Nem látóként mind szellemileg, mind fizikailag sokkal többre vagyok képes, mint voltam látóként. A magam elé tűzött célokat sorra megvalósítottam, és ugyanerre törekszem a továbbiakban is. Életfelfogásom, értékrendem szilárd, ehhez párosul önfejlődésem és következetességem – meg persze a sok hibám is! Bármit teszek, én is azt keresem benne, hogy az miként hozhatja legtöbbit a „konyhámra” – a felfogásomat pedig az olvasó már ismeri...

– *Milyen a CD-k fogadtatása?*

– Négyszáz példányt ajándékoztam (ajándékoztunk) az ország könyvtárainak, és a mikulásünnepségen, a lemezbemutató után száz példányt kapnak belőle a Vakkok Általános Iskolájába járó gyerekek. A honlapomról – www.remlac.extra.hu – is bárki letöltheti a meséket: engedély nélkül másolhatók és ajándékozhatók.

Adaléknak még annyit, hogy két számítógépen megírtam hétszáz CD-t. A két gép között kb. tíz méter az út, tehát a megírás közben úgy hét kilométert gyalogoltam. Még jó, hogy szeretek túrázni...

– *A gyerekek lesznek a továbbiakban célközönséged, vagy felnőttek felé is nyitasz, és nekik is készítesz CD-ket?*

– Számomra egyetemes szempon, hogy az „ember” javára próbálok lenni, tenni. Ha ezt valaki önmagára illő kifejezésnek ítéli meg, úgy neki készülnek a lemezek. Ha nem, akkor sajnálom...

– *Köszönöm a beszélgetést! És tudom, hogy még újabbakra is sor kerül majd.*

Bartók Györgyi